

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYA

Meliyeva Dilfuza O'ralovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Aliqulova Xadicha Mamaraimovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5 bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17334291>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda integratsiya masalalari keng qamrovda yoritiladi. Integratsiya tushunchasining nazariy asoslari, tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy pedagogik talqinlari o'rganiladi. Shuningdek, fanlararo bog'liqlikning boshlang'ich sinf o'quvchilari dunyoqarashi, tafakkuri va ijodiy qobiliyatiga ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada xalqaro tajribalar, O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar va integratsiyalashgan ta'limni samarali joriy etish yo'llari haqida batafsil so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, integratsiya, fanlararo bog'liqlik, metodika, kreativlik, samaradorlik, innovatsiya.

Аннотация: В данной статье всесторонне рассматриваются вопросы интеграции в начальном образовании. Изучаются теоретические основы понятия интеграции, её историческое развитие и современные педагогические интерпретации. Также анализируется влияние межпредметных связей на мировоззрение, мышление и творческие способности учащихся начальных классов. В статье подробно освещается международный опыт, реформы в системе образования Узбекистана и пути эффективного внедрения интегрированного обучения.

Ключевые слова: начальное образование, интеграция, межпредметные связи, методика, креативность, эффективность, инновация.

Annotation: This article provides a comprehensive study of integration in primary education. It explores the theoretical foundations of the concept of integration, its historical development, and modern pedagogical interpretations. The paper also analyzes the impact of interdisciplinary connections on the worldview, thinking, and creativity of primary school students. Furthermore, it highlights international experiences, reforms in the Uzbek education system, and practical ways of effectively implementing integrated learning.

Keywords: primary education, integration, interdisciplinary connections, methodology, creativity, effectiveness, innovation.

Boshlang'ich ta'lim bolaning shaxsiy va intellektual rivojlanishida hal qiluvchi bosqichdir. Shu davrda berilgan bilimlar uning kelajakdagi ta'lim yo'lini belgilaydi. Shu bois boshlang'ich ta'lim jarayonini faqat alohida fanlar bo'yicha emas, balki ular o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlagan holda tashkil etish zarur. Integratsiya o'quvchilarga bilimlarni yaxlit tizimda qabul qilish, turli hodisalar o'rtasidagi mantiqiy aloqalarni anglash imkonini beradi.

Ta'lim jarayonida integratsiya nafaqat didaktik vosita, balki pedagogik falsafa sifatida ham qaralmoqda. U ta'limni sun'iy parchalanishdan saqlab, o'quvchilar tafakkurini kengaytiradi. Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida integratsiya davlat ta'lim standartlarining muhim talablaridan biri sifatida e'tirof etilgan.

"Integratsiya" lotincha "integer" – "yaxlit" so'zidan olingan. Ta'limda u bilimlarni turli fanlardan emas, balki yagona tizimda o'zlashtirishni bildiradi. Integratsiya g'oyasi yangi emas:

• Ya.A. Komenskiy – ta'limni tabiat va jamiyat qonuniyatlariga uyg'unlashtirishni targ'ib qilgan.

• J. Dyui – ta'limni hayot bilan bog'lash, tajriba asosida o'qitishni ilgari surgan.

• L.S. Vygotskiy – bolalarning bilish faoliyatida ijtimoiy muhit va faoliyatning birligi muhimligini ta'kidlagan.

• J. Piaget – bolalar tafakkurining rivojlanishini bosqichma-bosqich o'rgangan va integratsiyaning psixologik asoslarini yaratgan.

• Bu qarashlar integratsiyaning nazariy poydevorini tashkil etadi.

Integratsiyaning asosiy maqsadi – o'quvchilarda tabiat, jamiyat va inson haqidagi bilimlarni yaxlit tasavvur sifatida shakllantirishdir.

Integratsiyaning azifalari:

1. Fanlararo bog'liqlikni ta'minlash.
2. Bilimlarni amaliyot bilan bog'lash.
3. Tafakkur va ijodiy qobiliyatni rivojlantirish.
4. O'quvchining motivatsiyasini kuchaytirish.

Integratsiyaning shakllari:

1. Ichki integratsiya – bitta fan ichidagi turli mavzularni bog'lash.
2. Fanlararo integratsiya – turli fanlarni yagona mavzu asosida uyg'unlashtirish.
3. Majmuaviy integratsiya – darsni bir nechta fan mazmunini o'z ichiga olgan holda tashkil etish.

Masalan, "Tabiat va inson" mavzusida o'qish darsida hikoya o'qish, matematika darsida ekologik hisob-kitoblar, atrof-muhit fanida esa ekologik tushunchalar berilishi mumkin.

Integratsiyaning afzalliklari:

- a) Bilimlarni yaxlit ko'rinishda o'zlashtirish.
- b) Hayotiylik va amaliy qo'llash imkoniyatining kuchayishi.
- c) Motivatsiya va qiziqishning ortishi.
- d) O'quvchining mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish.
- e) Ijodiy yondashuvni shakllantirish.

Integratsiyaning samarali amalga oshirish uchun:

- O'qituvchi fanlararo bog'liqlikni puxta o'rganishi;
- Integratsion darslarni aniq rejalashtirishi;
- Interfaol metodlardan foydalanishi;
- Vizual materiallar, AKT vositalari, loyihaviy topshiriqlardan keng foydalanishi

zarur.

Fanlar bo'yicha integratsiya misollari:

a) Matematika va texnologiya – o'lchash, chizish, geometrik shakllardan amaliy buyum yasash.

b) O'qish va san'at – ertak asosida rasm chizish.

c) Atrof-muhit va matematika – ekologik hisob-kitoblar.

d) Jismoniy tarbiya va biologiya – sog'lom turmush tarzini tushuntirish.

Bu misollar integratsiyaning o'quvchilarda mustahkam bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari tasviriy, hissiy va yaxlit fikrlashga moyil bo'ladi. Shuning uchun integratsiya ularning yosh xususiyatlariga to'la mos keladi. Integratsiyalashgan darslarda o'quvchi bir vaqtning o'zida turli faoliyatlarni amalga oshirib, bilimlarni tezroq o'zlashtiradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida integratsiya davlat ta'lim standartlarida fanlararo bog'liqlik asosiy talab sifatida belgilangan. Yangi darsliklar integratsiyaga yo'naltirilmoqda. Xususan, matematika va texnologiya, ona tili va o'qish, atrof-muhit va san'at fanlarining o'zaro bog'liqligi kuchaytirilgan.

Biroq amaliyotda muammolar ham mavjud:

- O'qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli emas;
- Texnik vositalar yetishmaydi;
- Integratsiya bo'yicha maxsus qo'llanmalar kam.

Kelgusidagi istiqbollari va tavsiyalar:

1. Integratsiya bo'yicha maxsus metodik qo'llanmalar yaratish.
2. O'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslarini kengaytirish.
3. Xorijiy tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish.
4. AKT vositalaridan keng foydalanish.
5. Integratsiyalashgan darslarni baholash mezonlarini ishlab chiqish.
6. Ta'lim muassasalarida kreativ muhit yaratish.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda integratsiya o'quvchilarda dunyoni yaxlit idrok etish, bilimlarni amaliyotga tatbiq etish, ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rivojlantirishning muhim vositasidir. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, integratsiya ta'lim samaradorligini oshiradi va o'quvchilarda keng qamrovli dunyoqarashni shakllantiradi. Shu bois, O'zbekiston ta'lim tizimida integratsiyaga alohida e'tibor qaratish, bu boradagi metodik ta'minotni kuchaytirish va pedagoglarni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduqodirov A.A. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: "O'qituvchi", 2021.
2. Qodirova M., Rustamova S. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022.
3. Meliyeva D.O. Boshlang'ich sinfda fanlararo integratsiya imkoniyatlari. – Inter education & global study, 2025.